

Exit Proloog

Rik Hancké: Ik eis het recht om mis te groeien, te falen. Ja toch?

De Eindhovense toneelgroep Proloog vond voor Nederland het vormingstoneel uit. Gemedend door de connaisseurs maar als koekebrood gevreten door massa's niet-theatergangers. En nu dus wegbezuinigd. Een reden tot opluchting, of spijt? Paul De Bruyne sprak met ex-artistiek leider Rik Hancké over democratie in de kunst, de neergang van de sociale beweging en het artistieke failliet van Proloog.

Er was eens in de jaren zeventig en vroege jaren tachtig in de lichtstad van het Noorden, Eindhoven, een toneelgroep, Proloog genaamd, die het verging als de sex-films uit de Bondsrepubliek: gemeden door de connaisseurs, maar wel geconsumeerd als koekebrood door massa's cultuurbarbaren. Proloog had weliswaar altijd gezegd dat ze enkel wilden werken voor de barbaren, maar hun kreet werd door de kenners of nooit begrepen of nooit goedgekeurd. Anderen vonden de klank van de stem van Proloog zo rauw dat ze altijd hun oren dichtstopten als Proloog in het vizier kwam. Toen de Nederlandse overheid op zoek ging naar een lam om de honger van de crisiswolf te stillen, slachtte zij, gesteund door het zwijgen van de connaisseurs, Proloog. De minister dacht zo een oplossing gevonden te hebben 'die relatief de geringste schade toebrengt aan de diversiteit en de kwaliteit van het Nederlands toneel'.

De reactie van de cultuurbarbaren was massaal. De topambtenaar van de minister moest overrijld een extra plank aan de boekenkast toevoegen om alle adhesie-betuigingen netjes te bewaren. Want op slordigheid wou hij zich toch niet laten betrappen. In een melancholische bui, rond de thee-pauze, zei hij wel eens tegen een verdwaalde journalist: 'indien we geweten hadden dat Proloog zo populair was dan...' Maar goed, die melancholische bui dreef over en de veertig van Proloog bleven in de regen staan. Zelfs een vriendelijk briefje uit de lichtstad van het Zuiden, Parijs, kon daar niets aan veranderen. *C'est incroyable, scandaleux que les responsables de la culture en Hollande veulent étrangler Proloog. La lutte contre la réaction, les réactionnaires reste toujours dure et semble éternelle. Il faut beaucoup de courage, tonacité, intelligence. Vous les avez. Joris Ivens.*

Ondanks die schone woorden van een eerbiedwaardig cultuurprominent: exit Proloog.

Berucht/beroemd

Maar wat moet ik erover denken? Ook ik zag de laatste twee jaar geen Proloog-stukken meer. Afgehaakt omdat de groep te stellig leek en dus vervelend, te teatraal en dus noodzakelijk schreeuwerig. Hoewel ik de jaren voordien Proloog een enkele keer vond swingen als Rod Stewart, en met bewondering zag hoeveel energie de groep kon opwekken in vermolmd kunst- en arbeidersmilieus. Wat moet ik erover denken?

Proloog, een gezelschap in 1964 in Eindhoven opgericht om 'de verticale spreiding van de cultuur' te bewerkstelligen, neemt zijn taak rond 1970 au sérieux. De groep vindt het politieke vormingstoneel uit voor Nederland en wordt in no time berucht/beroemd bij links en rechts. Sinds 1970 creëert Proloog meer dan zeventig stukken, waarvan ze er meer dan zestig zelf schrijven. Een bezige club, dat zeker. Goed voor meer dan 350 voorstellingen, 350 simulatiespelen en ruim 2000 lessen, lezingen, speluren. En nu dus wegbezuinigd. Wat moet ik erover denken?

Met Proloog verdwijnt het prototype van een bepaald soort politiek toneel dat termen als 'debatlijn', 'perspectief' en 'doelgroep' in de dramaturgie introduceerde. Past het nu een 'oef' van verlichting te slaken of een zucht van ontgoocheling? Of geen van beide en zal Proloog later als inleiding tot iets anders verschijnen? Vragen genoeg. En daarom op zoek naar Rik Hancké. Niet zozeer om onmiddellijk alle helderheid te krijgen. Maar wel om een evaluatie van Proloog van binnenuit te kunnen horen.

Tussen 1971 en 1981 was Hancké het artistiek gezicht van de groep. Voordien was hij reeds betrokken bij de eerste pogingen tot politiek toneel in het naoorlogse België, namelijk de Werkgemeenschap van de Beurschouwburg (69-70) en Het Trojaanse Paard (70-71). Anno 83 heeft Hancké ook enige afstand ten opzichte van 'zijn' groep. Sinds 81 heeft hij de troep verlaten en hij hoeft dus niet meer vanuit barricade-positie te redeneren.

'Ik had meer afstandelijke ironie van jou verwacht,' zeg ik na ons gesprek. 'Ik ben gewoon niet bijzonder ironisch,' besluit hij. En inderdaad, Rik Hancké is bedachtzaam gebleven. Hij heeft zo genuanceerd mogelijk geformuleerd wat hem bindt met de opvattingen van Proloog en wat er volgens hem fout is gegaan.

Klopt het dat jij Proloog gepolitiseerd hebt?

"De politisering van Proloog heeft natuurlijk niets te maken met Mozes die zijn staf op de rots slaat en het politieke water komt er plots uit. Het gezelschap had behoefte aan een zekere politisering en zij zagen mijn werk bij de Beursschouwburg, Het Paard en als gastregisseur in *Vrijheid, ja, neen, geen mening* als een antwoord op hun behoefte. Toen vroeg men mij om artistiek leider te worden. Ik heb dat aanvaard op voorwaarde dat er een democratisering van het gezelschap plaats zou vinden."

Die democratisering werd een van de basiskenmerken van de werkwijze van Proloog.

